

Af Familien Wangensteens Papirer.

IV. Uddrag af Litteratus Jens Johan Wangensteens Dagbøger

(se 5. R., 4. B., S. 37 ff.)

Ved D. Thrap.

Sept. 1. 1813. Efter Anmodning fra Fru Gudms¹⁾ været til Prstgd., hvor jeg traf Professor Dr. Horn²⁾, en liden gammelagtig dansk Mand fra Tønsberg, Forfatter af Fredsfyrsten, som nu paa Landets Regn. rejser om for at undersøge om Radesyge

— — — — —

4. — — — Mod Aften den brave Grosserer Jac. Meyer³⁾ med snille Kone og 2 smaa Døtre i en splendid Vogn med 3 sorte Heste for. Fortalte Vaabenstilstandens Ophævelse og Østerrigs Changement m. v. — — — —

6. Faaet 4 Circulær-Aviser; deraf ogsaa seet vor Deeltagelse i Lauenborgs Erobring d. 18. Aug. — — — Ridder Birch⁴⁾ her Middag: Stud. Stenersen, som skulde været i Følge med mig til Hadeland, maa nu til Hedemarken for at exercere. Birch klagede over de hedelandske Veje. — — —

12. — — — Den gamle General Descues frimodige Selvbiografi, som jeg læste i Maaneskin efter at den igaar var indløben fra Chrfr. Ingier⁵⁾, er meget underholdende og trods Bagvadskere uden Tvivl sand. Med Posten 2de sex Uger gamle Statstidender, hvori bemærket, at Dr. Marcus i Bamberg anseer og behandler den saa kaldte Nervefeber for en Betændelse i Hjernen, samt at en 12 Aars gl. Student Carl Witte udmærker sig i Göttingen. — — — —

---

¹⁾ Fru Gudmundsøn, rimeligvis gift med Einar Gudmundsøn, Islænder, Sognepræst til Løjten, der var Wangensteens Ven.

²⁾ † 1836 som Læge i Tønsberg.

³⁾ Grosserer R. V. O. † 1856. Han havde været paa B. Ankers Kontor.

⁴⁾ Paul Hansen B., Generalkrigskommissær, † 1863.

⁵⁾ Major, † 1825.

17. Opbrud til Staden Kl. 12. Hos Per Minde traf vi 2de Jagtvogne udenfor, og Borgercapitain Mariboe¹⁾ samt Fru Koren med Døtre paa Salen. Man nød en Kop Caffé. Mariboe ilede forud; Fruen og jeg converserede jevnside paa Vejen til Nitsund, hvor jeg traadte tilbage for at spare min Hest. Fruen agtede — — — paa Tirsdag at overrumple Mad. Cappelen paa Oustad ved Drammen, da det just var dennes Geburtsdag. Idet jeg paa Lamoen spiste Eftasvæt med Capt. Prydtz blev Graa bange for de exarcerende Recruter og havde forsøgt paa at desertere fra en liden Dreng gjennem en Port til Marken, men det højre Hjul havde tørnet med Laftet, saa at Selen var sprungen itu og venstre Kjørrearm knækket. — — — Her maatte straks tænkes paa Raad, da Natten stundede til. Prydtz overlod mig sin Cariol. Nu pakkede jeg om og satte mig op med lille Bodvar Kl. 6½, dog frygtende hvert Øjeblik at lide Skibbrud paany, da Armene gav Svigt, hvorfor jeg deels gik og deels stod bag paa over Aasen, trøstende os ved, at Gm. Veimester Ingier ventedes bag efter os med Vogn, da hans tomme Krudkarrer kom efter os med megen Larm. Han havde været paa Fladeby-Jagten, hvor ogsaa Prinds-Statholderen havde holdt ud et Par Dage og qvæstet 2 Harer, som med 20 andre siden blev fældede. Prindsens Dusører skal have opløbet til 3000 rdlr. Crt. Ikke før ved Grorud i Mørke, just som jeg holdt ved Grinden, kom Oberstltnen dundrende med 3 Heste for en raslende Vogn. Han tog straks Bodvar ind til sig i Calesken og der blev megen Prat, som jeg undertiden tog Deel i ved at marschere op paa Siden. Ingier fortalte mig Napoleons Sejer ved Dresden over Østerrigerne etc.

18. Betids oppe og ude i Visiter.

Jeg viste Bodvar Ankers Hauge, hvor Naturforskeren Flor²⁾ nu camperer i et lidet Sten-Lysthuus i Hjørnet. Derefter satte jeg Bodvar af hos Meyers, der indbød os til Middag, og begav mig hen paa Cathedralskolen, hvor der i en talrig Forsamling af Selskabet for Norges Vel blev holdt Tale af

¹⁾ Ludvig M., bekendt Politiker, † 1841.

²⁾ Martin F., Overlærer, † 1820.

Biskop Bech og sjunget Cantate af 7 hvidklædte unge Damer til Prindsens Ære, hvis Fødselsdag skulde celebreres med al mulig Pomp.

Blandt Sangerinderne udmærkede sig den blide Jomfru Smith, der sang adskillige Soloer med megen Ynde, dernæst den alvorlige Fru Rasmussen, forrige Jfr. Arbin¹⁾ og den føre Frøken Alb.[ertine] Bech²⁾. Dhrr. Vittrup³⁾ og Ibsen⁴⁾ understøttede. Da Ceremonien efter et Par Timers Forløb var endt, stod hans Højhed op og i en kort rask Tale bevidnede sin Tak for beviist Attention, samt indbød til et Hurra for hs. Majestæt Kongen, der med Klappen 9 Gange gientoges og atter med Enthusiasme for vor elskte Statholder, saa Hænder og Hals blev saare. Med rørt Stemme sagde han: m i t H j e r t e t a k k e r, idet han hastig forlod sin Loge, hvor jeg hændelsesvis havde faaet Plads lige under paa øverste Bænk lige for Talerstolen og Orchestret. Alle Civile, hvoriblandt ogsaa jeg uværdig, begave os nu direkte til Gratulations-Couren i B. Ankers forrige Gaard, hvor Værelserne bleve saa propfulde, at mange ikke fik see Herren selv. Gamle Conf. Raad Carsten Anker skulde præresenteret vor Afdeling, men kom ej til Orde formedelst en utidig Suus. Officiererne havde faaet Frokost. Hos Meyer erindrede vi Prindsens Skaal med bredfuldt Maal. E. Middag gjorde jeg en Tour med lille 7aarige Bodvar til den øvre Fæstning, hvor det store Kongeflag vaiede, ligesom og de faa Skibe flagede, men ingen Skud, som gjerne kunde ladet sig høre paa slig Dag.

Hos Stiftamtmand Thygesen⁵⁾ var stor Diner og om Aftenen Comedien Menzikoff og Dolgorucki, som vi ingen Lyst havde at bivære. . . . Ved Nadveren blev Dagens Skaal gientaget med mange flere af den muntre Vært.

19. Søndag. Først til Capt. Fredric Messell, som med Kæreste Jfr. Bilzing mødte Gratulation og derefter foreviste

¹⁾ Professor Søren R.s Hustru, † 1859.

²⁾ Biskop Bechs Datter, gift med Bertheau, Forvalter paa Hafslund.

³⁾ L. Wittrup, † som pensioneret Overlærer 1831.

⁴⁾ Lars I., Købmand og Sanglærer, † 1846.

⁵⁾ † 1860 i Schweiz.

den kuriøse Bodvar sit førende store og propre Skib Hanna Ebbell beliggende et Bøsseskud fra Ankers Bordtomt ved Kranen. . . . Forgjæves vilde jeg hilst paa den gamle forurettede Gen. Major Deseue. Joh. Horster sagde, at han var paa sin Løkke Solitude idag. Igaar var han paa Latinskolen. . . . Middag spiste vi en god Suppe hos Revisor Hiort. Siden gik man dygtig om. Den ankerske Waisenhuushave¹⁾ var langt under min Forestilling, ganske forgroet og styg. Huset, som er en gammel Træbygning, skal ombygges og udvides. . . . Hos Grosserer W. Fgeberg saa jeg Konsul Faye fra Drammen, en rask Mand med en takkelig Kone. — — —

I alle Huse rustede man sig nu til at bivaane den store Fest, som i Nat skal have Sted med Dands, Æden og Drikken i en lang Bordsalon, som stikker ud fra Thoms' forrige Gaard. Jeg foretrak en god Nattero og tærede med større Velsmag vort Smørebrød og Øl paa Kammeret.

20. Tidlig ude og allerede ved Frokosten hos den snille Mad. Berg traf Jonas mig, som var kommen ind efter Salt m. v. Jeg skaffede ham snart et godt Læs med Salt og Fiskevarer, Talg etc. Priserne vare nu 80 Rdlr. Td. eller 120 Foustagen, 50 a 60 mrk. Vogen. 70 Rdlr. B. Pd. Talg. — Vor Cours er 1 Skillig pr. Dal. court. . . . .

Jeg besluttede at benytte Ingiers Indbydelse til Lian, men blev opholdt til hen over Kl. 6. Ude paa Grønland vilde jeg gaaet over Stav til det nærmere Økren formedelst den tilstundende mørke Aften men da jeg ogsaa paa denne Vei mærkede Vanskeligheder, lod jeg fremdeles stande til Lian. Min lille 7aarige Gut var ved friskt Mod, marscherede ufortrøden den halve Vei op ad Egeberg og morede sig ved at see det ene Lys optændes efter det andet i Staden. . . . Et unge Menneske P o u l s e n hos Bordskriver Glad paa en liden blak Kleppert gjorde os Følge et Stykke. Ved Liabro vilde jeg faaet en Ledsager giennem Grinderne, men han Ola syntes det var saa leit og seint. Vi kom dog heldig frem med den hidsige Hoppe, skjøndt det i Alléen op til Stub Lian var saa mørkt som i en Sæk. De sad allerede

---

¹⁾ Inddragen i v. Frelsers Gravlund mod Akersvejen.

tilbords, men Værten, som nylig var indtruffen fra Staden, havde strax køjet sig formedelst en Mindelse af Podagra i venstre Stortaa. Informatoren, Mandal, og Fuldmægtigen, Knudsen, synes at være snille Fyre.

21. . . . . E. M. holdt jeg i Oberstløjtnantens Nærværelse Examen paa Skolen over Carl og Marius Ingier¹⁾, som efter sin Alder viste god Fremgang. Den lille Helgius²⁾ er endnu lidt folkesky. . . . . Man havde nylig fanget en stor Sværdfisk, hvis Kjød smagede ganske godt.

22. skyndte jeg mig først at bese den underjordiske Vandledning, hvorved den driftige Ingier over Dale og Klipper har fremkaldt Vand til Stald, Fæhus, Kjøkken og Bryghus; dernæst tog Afsked fra dette gjæstfri interessante Sted. . . . .

I Oslo satte jeg min Eqvibase igjen hos Hr. Byfoged S t e n e r s e n³⁾, som just forrige Dag var reist Solo til sin halve Gaard Dværgsteen paa Hadeland. Fruen er en Mulat, dog ikke gul, men meget maver og stille. Fru Birch og Søsteren var gangne til Byen. Jeg vilde seilet over Bjørvigen, men der var ingen Seil ved Haanden. Præsten Sigvardt traf vi ei hjemme. Hos Feldbereder Smit en kort Visit. Paa Tugthuset havde man allerede spist hos Overinspectøren, dog fik vi lidt Lax etc. Derfra hurtig inde hos Hansens, Horsters, Jfr. Voldene, Bogtr[ykker] Bergs, Hiorts, Brødal, Döderleins, Dr. Møller, Verners p. p. Antiquitetssamlingen kunde vi ej heller nu faae at see, da hverken Debes eller Kastrup var at faae fat. Flor taledede jo som hastigst med paa K.[unst] Sk.[olen]. Meyer og flere maatte vi renoncere paa. Mod Qvællen lod vi os transportere i Baad tilbage til Gamlebyen . . . . . Jeg fik i Hast Cabrioletten forspændt og ilede nu til Tøyen, hvor vi traf Fruen og Sønnen med sin Donna Agathe hjemme, mens Far var til Gjestebuds hos Prindsen paa Lagaardssøen. — —

---

¹⁾ Løjtnant, † 186?.

²⁾ Helle J. cand. jur. Ejer af Lian m. m. m. † 1883.

³⁾ Bent Christian St., forhen Byfoged paa St. Thomas.

⁴⁾ Mathias S., da Præst til Als Hospital og Tugthuset — siden Biskop i Kristianssand, † 1841.

23. havde vi tidlig Besøg af Verten Justitsraad, Præsident og Ridder Bull¹⁾). Efter Caffeen viste han os om i Haugen og ved Kalkbrænderiet, hvor jeg dog maatte lede ham ned af den høie Ovn formedelst Svindel. Ellers var han endnu en uforqvaklet Normand, skjønt god Financier. Et Laan af 1125 Rdlr. mod Forskrivelse af 100 Rdlr. S. V. som han havde accorderet, tog han tilbage, da han syntes, at Udsigten til Fordeel var for liden. Jeg troer dog, at dette lønnede sig bedre end at lade de usle Sedler ligge i Skathollet . . . .

Efter Frokosten . . . ilede jeg at sige Levvel og havde en slem steil Vei et Stykke førend jeg kom paa den rette Vei til Økren²⁾), hvor jeg kun traf Frue Maribøe hjemme.

23. . . . . Hos den brave Prydz traf jeg ogsaa Ritmester Sparre. Han vilde beholde mig til en Polskpas, men jeg . . . stundede hjem. Paa Minde tilhandlede jeg mig 200 Spiger for 10 Rdlr. . . . Jeg kom lykkelig hjem Kl. 9.

26. Den gamle Jfr. Barnholt gnavede paa en Rest af 3 Skpr. Rugs Tilbagelevering, da jeg dog i Foraaret overlod hende 1 Td. ypperligt dansk Saabyg for 70 Rdlr. og desuden har hjulpet hende med Stør, Skie, Ved o. s. v.

Oct. 5. E. M. mundtlig Tilsigelse af stærk Indquartering i Overmorgen af Oplandske Tropper.

7. Mod Aftenen red jeg de ankommende Krigsfolk imøde. . . De 4 Officierer kom efter at Soldaterne havde faaet Veiviser til de forskjellige Gaarde, 24 Mand paa hver. Det var GUSDALSKE og NØRDRE HEDEMARSKSKE Compagnier, commandert af Capt. Handberg og Lieut. Casp. Gill samt Lieutnt. Dorff og Riffelsen. Hele Gaarden blev opfyldt med deres Tøj af Kister, Skrin og Skrepper, hvorover sattes 2 Mand Vagt, som ordentlig afløstes. Hele Formiddagen omvandret med den snille, vakre Riffelsen og Dorff. Handberg og Gill havde med sine Fournierer og Underofficierer meget at skrive.

9. tidlig Allarm i Lejren fra Kl. 3 da Soldaterne klædte sig om i Maaneskin for at marschere til Xnia. Officiererne begav

¹⁾ Johan Lausen Bull, † 1817.

²⁾ Kapt. Ludvig Mariboës Ejendom i østre Aker.

sig efter Kl. 7. . . . Jeg satte mig paa gamle Graaen, hilste paa Provst Finckenhagen¹⁾ i Pgden og kom til Høsttinget paa Berg Kl. 12.

10. Søndag . . . Bivaanet Corfirmaz i Sør.[um] H. K[irke] af den ferme Finckenhagen. Sad i Prestestolen. . . Stort Middagslag i Prestegaarden, da ældste Datteren Thrine idag stod. . . Jeg stjal mig ud førend Mørket faldt paa og fandt en curios Exceptbog meddelt af Oberstlnt. Heiss paa Asak.

14. E. M. Kom her først uventet 12. Mand, siden atter 12 Mand Norddøler af Lessø og Vaage, som skulde hvile over 1 Dag under Sergeant Petersen.

15. Tidlig Ordre til Opbrud, for at skynde sig til Xnia. . . . Paa Prestrud hørte jeg, at Prinds Chr. igaar havde reist forbi, og at den store Indqvartering først kommer paa Søndag; derfra til Refshiem, hvor Officierer havde ligget i Nat, nemlig Captainerne Mørk og Leigh, Lieutn. Henriksen, Petersen og Sevald samt Feltskjær Hermann. . . . Ved Sengetid modtog jeg med Expres et Brev fra Ingenieurcapt. Hoff, at Prindsen ved sin Nærværelse igaar paa Blakier havde befalet, at et Batterie m. v. strax skulde anlægges paa vestre Side af Glommen i Sundgaardens Jorde, samt at en Taxt over Skaden skulde fastsættes næste Dag, hvorfor han inviterede mig som Landherre at være nærværende.

16. Neppe var jeg herover falden i Søvn, førend Ingeborg Kokkepige atter Kl. 12 kom ind med det Budskab, at en Underofficier med 2 Soldater og 1 Læs var arriveret paa Gaarden og at Hovedqvarteret skulde blive her. . . . Divisionschefen Gantzer agtede imorgen at komme efter. Ved Middagstid red jeg til Blakersund i ondt Snevejr. Her traf jeg Dhrr. Nilson, Hoff, Birch og Francke. Retten blev sat, Lokalet til Batteriet med skjult Tilgang og en Tværvold udvist efter optagen Tegning, den afbenyttede Jord, dels høstpløiet, anslaaet i alt til 5 Maal og det aarlige Afsavn, Korn og Høe efter lang Ventilering vurderet for 63 Rdlr. Sølvværdie, som efter Omst. ikke var for meget.

---

¹⁾ Jacob F., Sognepræst til Næs, † 1837.

26. Capt. Gantzer tidlig ud paa min Fux for at samles med Divisionen paa Broen. . . . . Ved Porten til Bergermoen mødte vi General Meyer¹⁾, der med sin AAdjutant og Ordinanz red Prindsen imøde. Efterat have hvilet en liden Stund paa Pladsen, hvor Sparres Drag[on]komp. holdt, fortsatte vi Touren til Skedsmo Prgd. Her var hs. Højhed netop indtruffen Kl. 2 ledsaget af nogle Adjut. og Rideknægte samt gamle Haxthausen og Gen. Aud.[itør] Anker Bergh. Begge Batailloner c. 2200 Mand udgjorde en Linje fra Prgden til Kirken, kun skilte ad ved en Skigard, som dog mest var optagen. Hans Høihed fandt for godt at lade hver Division speciel manøvrere og siden samlet. Han var i graa Skarpskytteruniform med stor preussisk Hat og lange Rouserstøvler (sie), saa alvorlig og bleg ud. Tilsidst passerede Dragonerne Revu, som vare beordrede hid og ikke havde tordet foere den hele Dag! — Skuespillet endtes med et sexdobbel Hurra for Kongen og Prindsen. Han blev ei færdig førend efter Solens Nedgang, tilkjendegav sin Tilfredshed og opmuntrede Folkene til Troskab og Tapperhed i sin Tid.

Novbr. 2. Regnveir. Ltnt. Riis var tilstede ved Rationsuddelingen, Juell²⁾ endnu ikke retourneret. Penge mangle til Soldaterlønning. . . . Rings og Sadolins³⁾ Divisioner skal til øvre Rommerige.

3. . . . 30 Mand skal faae Hjemlov af hver Division. . . . . Haxthausen tabt en Aften 900 Rdlr.! Det er en lystig Fyr. Ballen (sie) paa Vald maa ogsaa have kostet ham artig. Divisionen ulønnet. Dersom Asche⁴⁾ ej tog fejl, saa har en Comp. Chef nu 1200 Rdlr. om Maaneden.

7. Folkene fik sin Lønning og Proviant. Jeg er ikke i godt Humør ved at se, hvorledes mine brave Landsmænd tracteres. Bedre var det, troer jeg, at lade dem gaae Fienden strax paa Livet, førend deres Mod og Kraft ganske svækkes. Nogle Aviser fik jeg fra Postaabneren, men intet stort Nyt fra Tyskl.

¹⁾ Knud Andreas M., Generalmajor, fra 1811 Chef for Akershusiske Armé-division, † 1835.

²⁾ Georg Juell, Premierløjtnant, † 1828.

³⁾ Imanuel S., † 1837 som Generalmajor.

⁴⁾ Proprietær.

Mandag 8. Tykt fugtigt Veir. . . . Ganz. kom sent tilbage fra Souper'en paa Asac. Haxt. læste højt af et Brev fra hans Fader, at Nap. d. 19. Okt. ganske er slagen, Kong af Saxen fangen, 60,000 Fr. faldne, fangne, savnede og saarede! Jeg troer det ikke, da Kilden skal være en s v e n s k Bulletin. Noget kan vel være muligt, da vore Aviser tie. — Jo Napoleon maatte flygte med Resten hjem over Mainz.

Torsdag 11. . . . v. Birch var her paa sin sidste Landmaalingstour. Han har 2 Rdlr. daglig og Friskyds. [Kaptein] Verner fortalte i Gaar, at M o e r K o r e n¹⁾ nylig var saa slet af Mavekrampe, at Thulstrup hentedes; nu skal hun dog bedres. Paa Nordlie Lazaret ligger allerede 21 Syge af Blodsot, Forraadnelse og Galdefeber. Soldaten skjuler sin Svaghed saa længe muligt. Bekostningerne til Indretningen 9000 Rdlr. Værten, Hans, skal have 100 Rdlr. maanedlig.

Lørdag 13. . . . Idag et Aar siden fik jeg først indhøstet friskt Korn, Gud ske Lov at det nu er bedre!²⁾

Decbr.. 1. . . . Brev fra Oberstl. C. Heiss, hvori bl. a. at vor raske Grev Wed. Jarlsberg i Stilhed er sejlet til Jylland for at skaffe Korn. Han og Svigerf. P. Anker behøver 6000 Tdr.! Hvad behøver saa ikke Landet? Til det Nordenfjeldske skal dog efter Bladet Tiden være kommet i Aar over 20,000 Tdr. fra Arkangel. Hos Greven skal ellers det Manuskr. om Pr. C. Aug. være, som jeg laante Hr. Sommer.

2. . . . Brev fra Oberst Hegermann med Communication af en Cancellibetænkning fra April d. A. hvorefter Kirkens Brød og Vin til Militær skal betales efter Regning, men for Gravsted Intet! Jeg troer dog ikke, at et Collegial Videtur kan kuldkastrate en Kongelig Forordning.

3. . . . Jeg satte afsted Kl. 12 først til Nordlie, hvor jeg talte med [Kaptein] Verner og hørte, at vi snart vorde Svenske Undersaatter, som jeg aldrig troer. . . . Nap. skal have mistet 70,000 Mand, 200 Canoner p. p. og være paa hiin Side Rhinen, si credere fas est . . . Kom til Byen Kl. 3. . . . Idag paa Kathedral-skolen i højtideligt Møde ang. en norsk Laanbank.

¹⁾ Digterinden Christiane K. (se Oehlenschlägers Erindringer).

²⁾ Der blev altsaa paa sine Steder høstet Korn i 1812 — i November!